

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУН, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИН БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫН ДЕПУТАТТАРЫНЫН ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИН ОРГАНЫ

1951 декабрь 8

СУББОТА № 240 (2414) ӨРТЭЭ 20 КӨП.

Улус судтарынын сонгулдаларына чедишкинниг ужуражыр (1 арын).
Тайбың талалакчыларының Бүгү-дөлей конференциязының Кыйгырынын таныжып турар (1 арын).
ПАРТИЯЖИ АМЫДЫРАЛ:

С. Паву. — Шерөөн четпестерпи унуткар (2 арын).
1951—1952 чылдарда областың колхозтарына мал кыштаглаашкынын чорудар дугайында (2 арын).
В. Амбросов. — Көдээ ажил-агый машиналарының септелгезин эки ор-

ганизаастар (2 арын).
Совет Эвилели—Тайбының, демократияны болгаш социализмни чөлөнгизи (3 арын).
КНО-нун Кол Ассамблеязының алдыгы сессиязы (4 арын).
Кореяда болуушкунулар (4 арын).

КУУСЕЛДЕНИН ХЫНАЛДАЗЫ—ПАРТИЯ АЖЫЛЫНДА КОЛ ЧУУЛ

Бистик чуртувус коммунист тургузушкунуң улуг сорулгаларын шийтирлеп турар амгы үениң байдалдарында партия организацияларының организакчы ажылының денелин бедидери, чер-черде партия органнырның удурткуч ажил-чорудулгазының методтарын сайырадыры негетини турар. Партияжиги-организастыг болгаш партияжиги-политиктиг ажилды экижидери ажал-агый болгаш калып тургузушкунуң бүгү кезектеринде чаа чедишкиннерини сууру болур.

ВКП(б) райкомнарының, партия эге организацияларының организакчы ажылы партия болгаш чазактың айтышкынын амыдырал кырына чорудар хандырар ужуражыр. Кижилер-биле доктаамал харылаза, оларнын идеяни ажал-агый, политиктиг ээлчеглиг сорулгаларын ботандырырчык мобилизаастары — партияның шын удуртулганың эн чугула негелдери болур.

Тийлелге кажан-даа боду чедип келбес, ону күженишкин-биле чедип алыр чүве болгай. Шын шугум, айтыргынын шын шийтирлели бердинген соонда, керектин чедишкини партияның шугумун амыдыралга ботандырады дээш организастыг ажалдан, демиселдин организациязында, кижилерни шыны-биле шийиринден, удуртур органнырның үндүргөн шийтирлериниң күсселденин хыналдазында хамааржыр деп эш Сталин өөредип турар.

Бир эвес эки шийтир организастыг ажал-биле быжыргатылган болза, күссетинмейн барып болур. Күсселденин доктаамал, эки тургустунган хыналдазы чокка үндүргөн шийтирлерин амыдыралга чедишкинниг чорудар хандырар шыда-вас, четпестериң өй-шаанда илереткеш, узуткап чок кылып шыдавас. Күсселденин хыналдазы бистик каадырларының дааскан керек дээш бедик харысалталыг болурунга, большевикчи сагылга-чурумунун болгаш организастыг чоруктун Эзузунга кижиздеринге дузалаар.

Кызылдың автотранспорт конторазының коммунистери социалист чарыштын Эзулуг организакчылары болуп, ынаага автотранспорт конторазының коллектив чартык чылдын дургузунда партия хоорому-биле хоорай Совединиң күссекчи комитетиниң шийтир кызыл тугун быжыг тудуп келгенини фактылары чүнү херечилеп турарыл дие, бүдүрүлгенин бедик көргүзүлери дээш демиселге партия организастыгын муракчы ролон хандырар турар кол чылдаган болуп партия шийтирлериниң күсселденин хыналдазын эки тургусканы болур. Мында коммунист бүрүз партбюроунун кичээнигиң төвүнде туруп, тодаргай хүдээлгелерди болуп турар, чижээ штер Сорокин, Потылицын олар коллективте политик-массалыг улуг ажилды чорудуп турарлар, а Фрезерович эш Савинцев агитатор болуп турар болгаш ам 1953 чылдын үлүүн ажилдап турар.

Авторотада парторганизация администрацияның ажал-чорудулгазының дугайында контрольдаар эргени ботандырбайн, бодунун болгаш ВКП(б) хооромунун шийтирлерини күсселденин хыналдазын чорутпайн турары-биле ол черде ажал өске байдалдыг болуп турар. Ы-

чангаш мында бүдүрүлге онаалгазы күссетинмейн турар, машина паркын багай ажиллап турар, кывар-чүлдүн ажыр чарыгдалы хөй болуп турар.

Улуг назылыг чонун ортузунда бижик билбес болгаш биче билер чорукту узуткар ажилдын байдалы ылангыя Барыын-Хемчик, Чөөн-Хемчик, Кызыл районнарда багай чоруп турары ВКП(б) райкомнары болгаш райкуускомнар бижикти билбес болгаш биче билер чорукту узуткар талазы-биле ажилды дугайында партия эге организацияларының секретарьлериниң, суму Советтериниң даргаларының отчеттарын дыннавайн ол эн чугула ажилды чаягаарлаашкына киргенинден дыка хамааржыр дээрзин тайылбырлап турар. Колхозтарда тудуг айтырының талазы-биле ВКП(б) обкомунун каш улаа шийтирлерин болгаш бодунун шийтирлерин партияның Сүт-Хөл райкомуну кончук озал-салгаар күсселди турарында районда мал кажааларының тудушкунуң планы шуут күссетинмезин, 98 бажынардан чүгле 6 бажың тутунган.

Областың партия организацияларының мурунда туруп турар харысалгалыг болгаш чугула сорулгалары чедишкинниг күсселдири күсселденин хыналдазының херээн шийтирли-биле күштелдирери негеп турар. Хыналда бодунун сорулгазына четкен турар төлээде, шийтирли үндүргөн дораан-на оларның күсселдизи дээш контрольду тургузуп, күсселденин хыналдазын амгы үеде болганчок болуп турары ышкаш ийи дугаар чергенин ажалдакчылары эвес, харын удурткучулар боттары чорудары эргежок чугула.

Шийтирлиниң чүдү бүрүзүн боттуп, эчизинге чедир ыяк күссеткен турары чедип алыр керек. Шийтир боттуп болур төлээде, тургустунган сорулгалын утка-шынарын болгаш ол шийтирли калдыр аргалар-биле күссеткен турар ужуражыр дээрзин болунга тодаргай билли алыр хүдээлгелиг күсселдиктерге шийтирли чогуу өйүнде шуут чедирер ужуражыр.

Күсселденин хыналдазын шын тургузарының шийтирлиг чүдү болза, большевикчи шугумчулукка болгаш бот-шугумчулукка калбаа-биле делгедери болур. ВКП(б) райкомнары эге организациялар-биле боттуп харылазаны бүгү хемчег-биле күштелдирип, оларнын ажал-чорудулгазын хүн-бүрү углап-баштап, бүгү коммунистери партия амыдыралына идеялиги хандырар дугайында оларга дузалажыр ужуражыр.

Бүгү-эвилелин XVIII партия конференциязының шийтирлеринде удуртур ажилды кол кезээ хуралда болгаш үндүргөн шийтирлер болур эвес, харын күсселдениң үргүчү хыналдазы болуп ужуражыр деп чугулап турар. «Удуртуру — ол болза, резолюциялар бижирин болгаш айтышкынын тардылары ам-даа ол эвес. Удуртуру — ол болза, айтышкынын күсселденин хынаары болур» — деп большевик партияның болгаш совет улустун улуг баштынчызы эш Сталин өөредип турар.

Большевикчи удуртулганы ол кол арганын үргүчү ботандыраары — чедишкинниг ажилдарының үндезин.

Улуг тудугда

КИЕВ. Мурнуу Украинаның болгаш Соңгу Крымның каналдарының тудушкуннары чаа үеже кирген. «Укрводстройнуң» кол инженерин В. Н. Симакотун СЭТА-ның корреспондентизи-биле беседаныңа чугаалааны болза:

Мурнуу Украинаның болгаш Соңгу Крымның картазының кырында чаа суурлар көстүп келген. Запорожьеде, Мелитопольде, Терпенеде, Джанкойда, Васильевскиде болгаш Сингиревкада чурталганы он-он бажынарны тутунган болгаш школаларны, эмнелге черлерин, коммунал-амыдыралдың албан черлерин болгаш административ бажынарнын тудуп турар. Сингиревка биле Терпенеде демир орук станциялары катыштырып турар шоссе орукту кылып дооскан.

Чурттуг тудуг материалдарын тыварының талазы-биле улуг ажалдар чорутунган. Запорожье, Улуг Токман болгаш Симферополь районнарда үрректеш даштар, элзиз, чугай болгаш өске-даа тудуг материалдарын казып алыр черлер ажытылган.

Бо кылдырган белеткел ажилдары болза, тудушкунуң кол ажылы—суггарылга системаны чепселеп кылырынче келир чылын шуут кирптериниң аргазын берип турар. Бирги ээлчегде насос станциязының, суггарылга каналдарының болгаш Салгир хемде Симферопольде суг шыгжамырының тудуларын тудуп эгелээр. Бүдүн чартык километр ажыг узун болгаш бедни 40 метр платина хем оруун дугулар болгаш 100 миллион кубометр хире ишкит суг шыгжамырын тургузар.

Москвадан, Ленинградтан, Киевтен—бистик Төрээн чуртузустун бүгү будуннарында улуг тудугта машиналар, тудуг материаллары кээп турар. Запорожьеде, Мелитопольде болгаш Херсонда скреперстерин, бульдозеристерин, экскаваторжулары болгаш электриккелерин белеткеп үндүр өөредилге комбинаттары ажилдап турар. Запорожье тудуунун ус-дарган училищезин баштайгы чыылганнарын өөредилгезин эгелээр. (СЭТА).

Улус судтарының сонгулдаларына чедишкинниг ужуражыр

Москва область. Павловск Посад хоорайда Корневск сонгулда участогунун агитпунктузунга агитаторлар сонгукчуларга «РСФСР-нин улус судтарының сонгулдаларының дугайында Дүрүмнү» таныштырып, коммунизмниң улуг тудуларын дугайында лекцияларны чорудуп, беседаларны болгаш солун номчулгаларын кылып турар. Агитпунктуга чаа кинолар үнүп, бот-тыягынын уран-чүдү көргүзүү болуп турар.

Чурукта: ол агитпунктунун эргелекчизи Н. Ермаков сонгукчуларга беседа кылып тур. Чуруу В. Сорокинниң. СЭТА-нын прессклишези.

Суд сонгулдаларына белеткел

Улус судтарының сонгулдаларына белеткелдер чуртта улам-на калбарып турар.

Хабаровскиде 100 хире агитпунктулар ажилдап турар. Ында сонгукчулар-биле кезээлери, илеткелдерин болгаш лекцияларын үргүчү чорудуп турар.

Омскиниң бүдүрүлгелеринде болгаш албан черлеринде агитас-массалыг ажилдар калбарган. «РСФСР-нин улус судтарының сонгулдаларының дугайында Дүрүмнү» сонгукчуларга агитаторлар таныштырып, совет судтун тургузуунун принциптерин дугайын чугаалап, улус шийткелчилерин болгаш улус төлээлерин биографияларын таныштырып

турар. Область библиотекасында улус судтарының сонгулдаларына алдар болдурган литература делгелгезин ажиткан.

Мурнуу-Сахалинниң юстиция ажилдакчылары совет судтуң демократтыг үндезинериниң дугайында лекцияларын сонгукчуларга кылып берип турар.

Улус судтарының составына депширткен кандидаттарын дугайында агитация ажылы Казах ССР-де чоруп турар. Алма-Атаның агитпунктуларына болгаш сонгукчуларның квартираларына беседа ажилдарын он бир муң хире агитаторлар чорудуп турар. (СЭТА).

Агитаторлар эки ажилдап турар

Сүт-Хөл районда «Сталинчы орук» колхозта партия эге организациязы (секретари эш Сергей) ам болур улус судтарының сонгулдаларына эки белеткенип турар.

Партия эге организациязында 43 агитаторлар бар. Чоокта чаа оларнын чөвүлөп хуралын кылгаш аңаа агитаторларнын моон сонгааргы сорулгаларының дугайын чугаалашкан. Агитаторлар ам суд сонгулдаларының дугайында Дүрүмнү, ССРЭ-ниң болгаш РСФСР-ниң конституцияларын тайылбырлап, топ болгаш область солуннарының сөөлгү дугаарларында материалдарын сонгукчуларга номчуп турарлар.

Колхоз төвүнде агитпунктунун шийтирлериниң дугайында лекцияларын чорудуп турар. (СЭТА).

мелдези эки. Лозуннар болгаш туктар таарыштыр астынган. Агитпунктунда ССРЭ-ниң болгаш РСФСР-ниң конституциялары, «РСФСР-ниң улус судтарының сонгулдаларының дугайында Дүрүмнү», Октябрьниң социалисттик Улуг революциязының 34 чыл оюнун дугайында эш Л. П. Бериянын илеткели болгаш Совет судтун дугайында өске-даа материалдар салдынган.

Сонгукчуларын ортузунга политиктиг агитация-биле чергелештир районун улус шийткелчизинге болгаш улус төлээлеринге депширткен кандидаттарнын намдарларын агитаторлар сонгукчуларга таныштырып турар.

Агитас-массалыг ажилды калбартып турар

Ам болур улус судтарының сонгулдаларына белеткел ажилы Улуг-Хем районун Эйлиг-Хем сумузуна эки чоруп турар. Сумунун бүгү сонгукчуларының даанызы чогуу өйүнде кылган болгаш эн көскү черлерде аскылаан.

Сонгукчуларын ортузунга агитас-массалыг ажилды калбартыры-биле ында агитпунктунда 30 агитаторларны бадылап тургускан болгаш ноябрьниң 26-да оларның тускай семинарын чоруткан. Олар ам «РСФСР-нин улус судтарының сонгулдаларының дугайында Дүрүмнү», районун улус шийткелчизинге болгаш улус төлээлеринге депширткен кандидаттарнын намдарларын сонгукчуларга калбаа-биле тайылбырлап таныштырып турарлар.

Комсомолчу Анайның күш-ажылы

Комсомолчу М. Анай Чаа-Хөл районун Кызыл-Даг сумузуна «Бурунгаар» колхозтун колхозчусу. Оон адазы Байыс хөй-нитиниң ажылына мурундан бээр үргүчү киржип келген болгаш ам суму Совединиң даргазы.

М. Анай 10 хардан эгелеп колхозка ажилдап келген. Аныяк колхозчу 10 чылдын иштинде күш-ажылга дуржугалыг колхозчу болуп, ажил нормазын үргүчү ажыр күсселди келген. Оон күш-ажылын колхоз баштаар чери үнелеп көрүп, бо аразында 5 удаа өртектиг чүдүлдер-биле шаннаан.

М. Анай 1951 чылда 120 күш-хүнү ажилдап тургаш, ноябрь 1-ге чедир 240 күш-хүнүн ажилдап, чыл планын 200 хуу күссеткен. «Бурунгаар» колхозтун колхозчу-

ябрьниң 26-да оларның тускай семинарын чоруткан. Олар ам «РСФСР-нин улус судтарының сонгулдаларының дугайында Дүрүмнү», районун улус шийткелчизинге болгаш улус төлээлеринге депширткен кандидаттарнын намдарларын сонгукчуларга калбаа-биле тайылбырлап таныштырып турарлар.

Улус судтарының составына депширткен кандидаттарнын дугайында агитация ажылы Казах ССР-де чоруп турар. Алма-Атаның агитпунктуларына болгаш сонгукчуларның квартираларына беседа ажилдарын он бир муң хире агитаторлар чорудуп турар. (СЭТА).

ларының, ылангыя аныяк өскөннөрүн аразында М. Анай хүндүлөп болгаш макталга-биле хүрээледип турар. 1951 чылда ол колхоз баштаар чериниң кезигүүнүгө сонгуктан, ол хүдээлгезин эки күсселдип турар. 1951 чылда колхозта комсомол эге организациязының секретаринге сонгуктан. Эш Анайның удуртулганы-биле болгаш үлегери-биле комсомолчулар шупту күш-хүнүнүн нормазын ажыр күсселдип турар. Комсомолчуларын үлегери-биле өске аныяктар күш-хүнүнүн минимумун база күсселдип турар.

М. Анай комсомолдун политөөредилгезинде эки өөренип турар. Комсомолчу М. Анайның күш-ажылы бистик аныяктарымыска үлегер болур. (СЭТА).

Тайбың талалакчыларының Үшкү Бүгү-эвилел конференциязының Кыйгырынын таныжып турар Тайбыңның херээ тишлеп турар

КИЕВ. Бүгү чурттарын тайбың камгалалының шимчээшкинниң бүгү киржикчилеринге Тайбың талалакчыларының Үшкү Бүгү-эвилел конференциязының Кыйгырынын Украинаның хоорайларында болгаш суурларында изин-биле делтик турар.

Ноябрьниң 30-де Киевтин заводтарына, фабрикаларына болгаш албан черлеринге конференциянын эрткенниң дугайында беседалар болгулаан. Дүштеки чапсар үезинде машина тудуунун «Большевик» заводунун шуткулга цехиниң коллективи чыылган. Септелге бригаданынын бригадири Захар Квичко конференциянын кыйгырын чыылганнарга таныштырган. Оон соонда ажилчын Иван Чернявский сөс алган. Оон чугаалааны болза:

— Бистик чуртувустун улустарының төлээлери конференцияга улуг совет улустун чагаай сеткил сагыжын илереткенер-дир. Бистик кижги бүрүвүс тайбынны күзеп турар бол-

гаш ону күженишкинниң күш-ажыл-биле быжыглап турар. Тайбының стахановчу ээлчээнде туруп турар бистик цехивистин коллективин безин ап көрөлинер. Ноябрь планын хуусаа бетинде күссетинис. Бүгү ажилчыннар онаалгаларын ажыр күсселдип турар, а Александр Макаручукун, Николай Завадскийни болгаш Иван Поклонныйның бригадаларының ажилчыннары ай дургузунда үш-үш нормаларын күссеткенер. Тайбың дээш ам-даа улам эки, ам-даа бүдүрүкчүлүг ажилдар бис. Бистик чуртувуска коммунизмниң чедишкинниг тургузушкунуңа тайбың херек.

Тайбың талалакчыларының Үшкү Бүгү-эвилел конференциязынын түнелинге алдар болдурган беседалар ол ышкаш «Укробель», «Точэлектронбор» заводтарга, Сталин аттыг судно-септелге заводунга, дээди өөредилге черлеринге болгаш агитпунктуларга болгулаан. (СЭТА).

Хөмүр даш дээш демисел—тайбың дээш демисел

СТАЛИНО. Тайбың талалакчыларының Үшкү Бүгү-эвилел конференциязынын түнелин Донбасстың дагыжылары, металлургия болгаш машина тудуужулары улуг кичээлгей-биле таныжып турарлар. Бүгү чурттарын тайбың камгалалының шимчээшкинниң бүгү киржикчилеринге конференциянын Кыйгырын чугаалашкан беседалар заводтарнын цехтеринде, шахталарда болгаш албан черлеринде ээтип турар.

«Сталинголь» трестиниң № 17—17—БИС шахтазының күндүлүг шахтери Егор Алешкинниң чугаалааны болза:

—Немец фашисттиг эжелекчилерге удур дайынның үезинде чедиртинген бөлүгү ам-даа экирбээнде, Американын болгаш Англиянын бөлүк империалисттери тайбынга база катап кыжанып турарлар-дыр. Ынчалза-даа бисти дайын айылы-биле коргулап

шыдавастар. Ам бис, мурунвуста турганымыска бодаарга каш катап улуг күштүг бис. Тайбынның шынныг херээн камгалап шыдаар бис. Бистик Донбасста: хөмүр даш дээш демисел—тайбың дээш демисел болур — деп чугаалажып турар. Хөй хөмүр даш бергенивис тудум-на совет кुरूне улам-на быжыг болуп болгаш тайбын улам-на идегелдиг болур.

Бистик шахтавыстың коллективини 11 айларнын планын хуусаа бетинде күссеткен болгаш декабрь айнын үлүү кылдыр он-он тонна хөмүр дашты берген. Бисте чаа-чаа машиналар ажилдап турар. Бо чорук болза, бистик улус ажал-агыйымыска херелеткенер оттулар чүдү тывыжын улам-на улгаттарар арганы берип турар. Бис тайбың дээш, делегейге аас-кежик дээш ажилдап турар бис. (СЭТА).

Владимирниң трактор тудуужуларының сөзү

ВЛАДИМИР. А. А. Жданов аттыг трактор заводунун мотор цехиниң чүс-чүс ажилчынары ноябрь 30-де, тайбың Талалакчыларының Үшкү Бүгү-эвилел конференциязынын ажалынын түнелинге холбаштырган митингиге чыгып келгенер. Аныяк ажилчын В. Долгаваның митингиге чугаалааны болза:

— Тайбың херезинге бистик чайгылыш чок шийтирливиңиз дугайын бүгү совет улустун мурунда төлээлер Тайбың талалакчыларының Бүгү-эвилел конференциязынын инди-

ринден чугаалааннар. Бис — тайбың дээш туржуп турар бис! Совет кижилерин дайын айылындан кортпазын болгаш бистик тайбын күш-ажылымыска чок кылырын оралдажып турар дайынны соп билериности дайын кыпсыкчылары билзиңер!

Митингиниң киржикчилери тайбынның сталинчы ээлчээнге кирип, декабрь план онаалгазын дыка ажыр күсселдин болгаш тракторларга хөй моторларны бээрин чагыс эп-сеткилдиг шийтирлээнер. (СЭТА).

Төөгүлүг документилер-биле танышкан

Тайбың талалакчыларының Үшкү Бүгү-эвилел конференциязынын бүгү чурттарын тайбың камгалалынын шимчээшкинниң бүгү киржикчилеринге Кыйгырын облуккомунун типографиязынын ажилчынары, албан хаакчытары болгаш инженер-техниктиг ажилдакчылары танышкан.

Ноябрь айның бүдүрүлге планын 113 хуу күсселдип, чыл планын улуг башкы Сталинның төрөөн хүнү дел-

кабрь 21-де доозар дээш социалисттик чарыш калбарган. Стахановчуларнын тайбың күш-ажылчы ээлчээ улам өзүп турар. Ылангыя чыл планын Н. Земцова 7 айда, Черепанова, Ярова Федорова, Герасимова, Казанцева олар 8 айларнын дургузунда күссеткенер.

Төөгүлүг документ-биле танышкан митингиге полиграфистер чаа-чаа хүдээлгелерин алганнар.

Декабрь 16-да 8 трактор дээш

«МТС-терге дузалаар хемчеглер дугайында» ВКП(б) ТК-ның болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын Кызыл-Мажалыкта МТС-тин коллектив танышкаш, оон механизаторлары улус судтарының шийткелчилерин болгаш улус төлээлериниң сонгулдаларынын хүнү — декабрь 16-да 8 тракторларнын септелгезин доозар деп соци-

алисттик хүдээлгени алгаш, ам 4 тракторун септелгезин дооскан, арткам 4 тракторун септелгезин ол хуусула-да доозар дээш күженишкинниг ажилдап турар.

Септелге ажилына трактористер Дуган-оол, Бөлөр-кара олар идеялиги ажилдап, хүн нормазын 120—130 хуу күсселдин турарлар.

Трактористер курзу

Барыын-Хемчик районун Кызыл-Мажалык МТС-иниң чанында ноябрь 15-тен эгелеп трактористер курзу ажытылган. Ук курста 30 кижиге өөренип турар.

«Трудовик» колхозтун даргазы Качыыр олар курстун өөредилгезин өй-шаанда эгелээрине шалтык кылып, боттарынын колхозтарындан курска өөренип кижилерин мынчага чедир чорутпааннар. Бо болза, механизаторжу каадырлары белеткээриниң туржур-дузанын үнелеп көрбөйн турарын айтып турар-дыр.

Аскы-Барлыкта «Ленинчи орук» колхозтун даргазы С. Доржу, Кызыл-Тайгада «Кызыл Сыдык» колхозтун даргазы Чарык-Кара, Акта

ПАРТИЙНИ АМЫДЫРАЛ

Илерезн четпестерни узуткаар

Партияның политөөрөдигези Тес-Хем районда организа болгаш белеткел талазы-биле кошкак чоруп турар. Чаа өрөдиге чылында шушту 189 кижиге политшколаларга, бөлүмнерге өрөнир ужурул турган.

ВКП(б) райкомунун пропаганда болгаш агитация килдизи (эргелекчи О. Биче-оол), партия эге организациалары чаа өрөдиге чылында баш бурунгаар белеткелди эки организаставаанындан баштайгы кичээлдер организаста чок эгелзэн болгаш ам-даа ол хевээр үргүлчүлүп турар.

Баштайгы кичээлдерге дыннакчыларын чүгөл 65 хире хуузу келген чорук тергини четпес. Илангыя Берт-Даг сумуда, Ленин аттыг колхозта партия эге организациаларынын секретарылеринин партия өрөдигезин чугулага көрбээни-биле ында кичээлдерге коммунистер организаста чок кирип турар. Калинин аттыг колхозта партия организациаларынын секретари Баткар политөөрөдигезин организастап удуртуундан туржук динкиеп чоруп турар. Ол колхозта «ВКП(б) төөгүзүнү допчу курузун» өрөнир бөлүмүнүн дыннакчыларынын өзвез кезин кичээлдерге кирип турар.

Ол ышкаш район төвүнде партия школанын орус, тыва бөлүктөрүнүн чамдык дыннакчылары баштайгы кичээлдерин база үзүп турарлар.

Партия өрөдигезинин чамдык пропагандастеринин кичээлдерге белеткел чок кээп турары көзүлгөн. Чижээ, Ленин аттыг колхозта болгаш район төвүнде «ВКП(б) төөгүзүнү допчу курузун» өрөнир политбөлүмүнүн чамдык пропагандастеринин кичээлдерге белеткел чок кээп турары көзүлгөн.

Олар боттарынын политиктиг билин бедилери-биле кад, колхоз бодурулгезинге мурнакчы куш-ажылынын үлегерин көргүзүп, идепкейлиг хей-ниитчиликтер апарганнар.

Бо чылын олар ВКП(б)-нин кижигүнүн кандидатына хүлээп алыры дилеп, колхозта партия эге организацианын билдиришкенин киригенер. Партия эге организацианын бүгү кижигүннеринин

хуралындан оларнын политиктиг билин кызымакый бедилип ап турарын, колхоз бодурулгезинге мурнакчы куш-ажылын көргүзүп, идепкейлиг хей-ниитчиликтер болуп турарын үнелеп көргөш, ВКП(б)-нин кижигүнүн кандидатын хүлээп алган. Олар ам колхозтун стахановчулары болгаш идепкейлиг хей-ниитчиликтер болуп турарлар.

Колхозта партия эге организацианын секретари эш Тюлюш Кызыл-оол, ол кандидаттарны ВКП(б)-нин кижигүнүн киреринге белеткел, партия ажылынын яны-бүрү хевирлиг даалгаларын берип, оларны партия ажылынга өрөдип турар.

Олар ам ВКП(б)-нин кижигүнүн киреринге белеткенип, ВКП(б)-нин төөгүзүн болгаш партиянын Уставын улам ханы өрөнип, колхоз бодурулгезинин ажылынга мурнакчы үлегерин көргүзери улам күштөлдүрүп турарлар.

Колхозта партия эге организацианын секретари Мачылай болгаш колхоз баштаар черинин даргазы Шагдыр олар партиянын политөөрөдигезин чугулага көрбөй турарлар. Эң илангыя колхоз даргазы Шагдыр кичээлге боду келбей турар.

Устүнде бөлүмнерин болгаш политшколанын ажылын чоокку хүннер иштинде экижидери онза негетинип турар.

Сут-Хөд районун Адлан-Маадир сумузулда Калинин аттыг көдээ ажил-агый артелинде партия эге организацианын 13 агитаторлары колхозчулар ортузунда ажилдап турарлар. Агитаторлардан ийги хову бригаданын бригадир эш О. Эткек-оол бодунун хүлээлгезин эки күүсөдип турар.

Политиктиг агитация колхозчуларын ажил-ишче сорук кирип деп чүвени эш О. Эткек-оол эки билген. Ынчангаш колхозчуларга даштыкыда байдалдарын болгаш ССРЭ-нин ажил-агый, политика талазы-биле хун-бүрүде челип ап турар чедишкенин, база областын ажил-агый, культуразынын социалистик чаартылгалар талазы-биле улуг чедишкенин билеп турарын дугайында кыска билдирип беселаларын, солун номчулгаларын хун-бүрүде ийи-үш катал чорудуп турар. Ооң кылган беселаларын колхозчулар кончут улуг сонургал-биле дынап турарлар.

Ооң беселаларынын, номчулгаларынын сонурганчы болуп турары

Сут-Хөд районун Адлан-Маадир сумузулда Калинин аттыг көдээ ажил-агый артелинде партия эге организацианын 13 агитаторлары колхозчулар ортузунда ажилдап турарлар. Агитаторлардан ийги хову бригаданын бригадир эш О. Эткек-оол бодунун хүлээлгезин эки күүсөдип турар.

Политиктиг агитация колхозчуларын ажил-ишче сорук кирип деп чүвени эш О. Эткек-оол эки билген. Ынчангаш колхозчуларга даштыкыда байдалдарын болгаш ССРЭ-нин ажил-агый, политика талазы-биле хун-бүрүде челип ап турар чедишкенин, база областын ажил-агый, культуразынын социалистик чаартылгалар талазы-биле улуг чедишкенин билеп турарын дугайында кыска билдирип беселаларын, солун номчулгаларын хун-бүрүде ийи-үш катал чорудуп турар. Ооң кылган беселаларын колхозчулар кончут улуг сонургал-биле дынап турарлар.

Ооң беселаларынын, номчулгаларынын сонурганчы болуп турары

Сут-Хөд районун Адлан-Маадир сумузулда Калинин аттыг көдээ ажил-агый артелинде партия эге организацианын 13 агитаторлары колхозчулар ортузунда ажилдап турарлар. Агитаторлардан ийги хову бригаданын бригадир эш О. Эткек-оол бодунун хүлээлгезин эки күүсөдип турар.

Политиктиг агитация колхозчуларын ажил-ишче сорук кирип деп чүвени эш О. Эткек-оол эки билген. Ынчангаш колхозчуларга даштыкыда байдалдарын болгаш ССРЭ-нин ажил-агый, политика талазы-биле хун-бүрүде челип ап турар чедишкенин, база областын ажил-агый, культуразынын социалистик чаартылгалар талазы-биле улуг чедишкенин билеп турарын дугайында кыска билдирип беселаларын, солун номчулгаларын хун-бүрүде ийи-үш катал чорудуп турар. Ооң кылган беселаларын колхозчулар кончут улуг сонургал-биле дынап турарлар.

Ооң беселаларынын, номчулгаларынын сонурганчы болуп турары

Сут-Хөд районун Адлан-Маадир сумузулда Калинин аттыг көдээ ажил-агый артелинде партия эге организацианын 13 агитаторлары колхозчулар ортузунда ажилдап турарлар. Агитаторлардан ийги хову бригаданын бригадир эш О. Эткек-оол бодунун хүлээлгезин эки күүсөдип турар.

Политиктиг агитация колхозчуларын ажил-ишче сорук кирип деп чүвени эш О. Эткек-оол эки билген. Ынчангаш колхозчуларга даштыкыда байдалдарын болгаш ССРЭ-нин ажил-агый, политика талазы-биле хун-бүрүде челип ап турар чедишкенин, база областын ажил-агый, культуразынын социалистик чаартылгалар талазы-биле улуг чедишкенин билеп турарын дугайында кыска билдирип беселаларын, солун номчулгаларын хун-бүрүде ийи-үш катал чорудуп турар. Ооң кылган беселаларын колхозчулар кончут улуг сонургал-биле дынап турарлар.

Ооң беселаларынын, номчулгаларынын сонурганчы болуп турары

Харьков. Химия-фармацевтиг эртем-шинчилел институтунун ажилдакчылары Д. Г. Колесников болгаш А. А. Михайлов олар «Коргликон» деп чаа эми ажилдалга киририн сумелзээр. Ону ханынын эргилдиз четпес кижилерин чүрзэн эмнээрине хергелээр. «Коргликон» деп эм улуг өртектиг стофантинни долузу-биле содуур. Ол институттун бодурулге лабораториясы ол чаа эми четпир санныг кылдыр үндүрүп турар.

Чурукта: эртем ажилдакчылары А. А. Михайлов (солгай талазында) болгаш Д. Г. Колесников олар ажилдап турлар.

Чуруу Б. Сычевтуу. СЭТА-нын прессклишези.

Эки одар негетинип турар

Эрзин районун Качык сумузулда «Кызыгаржы» колхозтун чылгы малын өт-сигени өзвөш, куужу чок, суг чедишпес черде тургузуп турарын харазы-биле ол чылгынын күш денгели куду болгаш чамдык белер кулу салып турар чүдүлдер таваржып турар.

Колхозтун чылгы мал фермазынын эргелекчизи Шириндия чылгы малын одар белчирин таарыштыр тургузар дугайында кандыг-дал ажил кылбай турар. Ам болза, хар чаап, кыштын соогу дүжүп келген үлө малдын одар-белчирин чөп таарыштыр тургузуп тургаш малды чидир чок, семис күштүк кыш ажыра дээр бүгү-ле хемчеглерни ап ажилдаары онза негетинип турар.

Ынчангаш «Кызыгаржы» колхозтун чылгы малы амдыгааштан ындыг багай байдалда таваржып турар чорук канчип-даа таарышпас болгаш ол чылгынын одар-белчирин чоокку хүннер иштинде таарыштыр тургузуп, кыштын соогунга удур ол малды күш шымдалып семис чаагай тургузар дугайында боттук хемчеглер алыры негетинип турар.

К. ӨЛЗЕЙ.

Көдээ ажил-агый машиналарынын септелгезин эки организастаар

Социалистик көдээ ажил-агыйда механизация болза, бедик дүжүттөр алырынын үнденин болуп турар. Машина-трактор парктарынын ажилдаар аргалындан колхозтарда болгаш совхозтарда дүжүттү салым чаяны хамааржыр.

Ол дугайын бистин областын көдээ ажил-агыйнын механизастаашкынын дээр мастерлери: Бай-Хаак МТС-тин трактор бригаданын бригадир Ермолаевтин, Бин-Хем МТС-тин трактор бригаданын бригадир Тершинин, Сары-Сеп МТС-тин тракторизи Дресвянниковтун, Шагаан-Аргы МТС-тин дээр комбайнеру Бюрбюну болгаш оонда өскелерин ажылынын дуржулгазы бадтык ап турар.

Бедик дүжүттүн кол фактору хөрзүнү болбаазыраларынын бедик шынары көдээ ажил-агый машиналарынын эки ажылындан, оларнын техниктиг байдалындан болгаш ажилдаар аргалындан хамааржыр. Предлужниктиг андазыннар-биле чер андарынын дугайында академик Вильямс «четче дертинген предлужниктиг андазын-биле культурулуг андарылганы чорудары бүгү культуруларын бедик дүжүттүн алыр талазы-биле совет агрономиянын эн-не чугула сорулгасы болуп турар» деп бизжэн.

Көдээ ажил-агыйнын кандыг-даа машиназынын ажилдаар аргазын

ВКП(б) обкомунда болгаш облкүүскомда

1951—1952 чылдарда областын колхозтарынга мал кыштагладышыкынын чорудар дугайында

Мал кыштагладышыкынга белеткел болгаш ону чорударынын дугайында ССРЭ-нин Министрлер Чөвүленин доктаалында айткан четпестер бистин областа бүрүлү-биле хамааржып турарын ВКП(б) обкомунун бюрозу болгаш область Советинин күүскому демделзэн.

Элзэн хей районнарнын колхозтары сизген белеткенин болгаш саван, мякина ажаап алырынын планын хандырбаан. Бай-Тайга районун ВКП(б) райкому, райкүүскому болгаш районун көдээ ажил-агый килдизи сизген ажаап алышыкынын үзүндө салдынчак ажилдаанын түнелинде өтчөт өзүгаар 4744 тонна сизген белеткэн деп үрдүчкө медээ берген, херек кырында чүгөл 1008 тонна болганы илерзэн. Өвүр районун колхозтары 3365 тонна сизген белеткэн деп өтчөтка айткан болза, херек кырында хынап көөрге чүгөл 1381 тонна болган. Районун ажил-агый болгаш культуру тургузушкунун талазы-биле удуртулганы хандырбааны дээр, күрүени мегелеп турганы болгаш колхозтарда нитинин мал ажылынын хөгжүлденин хандырбааны дээр Өвүр райкүүском даргазы эш Негейни, ВКП(б)-нин Өвүр райкомунун секретари эш Кара-оолду болгаш Бай-Тайга райкүүском даргазы эш Самданын ажылындан дүжүрбушаан шынгы хемчег хүлээткен.

Бай-Тайга районо колхозтарнын нитилештирген малынын баш санынга мал чеминин балансыны өзүгаар алырга, бөдүүн чемнер-биле малды чүгөл 20,6 хуу, Өвүр районун колхозтары—34,7 хуу, Барыын-Хемчик районун колхозтары—56,8 хуу, Тес-Хем районун колхозтары—58,1 хуу хандырылган болуп турар. Бөдүүн чемнер белеткелди бө кире четпес болуп турдала Барыын-Хемчик районун колхозтары 1000 гектар, Бин-Хем районун 1800 гектар, Каа-Хем районун 1000 гектар шөлдүг тараанын саванын болгаш мякиназын ажаап албаан. Дыка хей колхозтар сизген кадалгаланын данныларын тургуспаан болгаш сизгеннин кажазын кылганы-биле белеткенин сизгени маллар чип турар болгаш ынай, бээр буданнаар чоруктар бар болуп турар.

1951 чылдын ноябрь бирээге чедир бүгү белеткенин мал чемнеринин чүгөл 26,9 хуузу мал кыш таглар чеперже сөөрткөн. Колхозтарнын баштаар черлери мал чемнерин акты өзүгаар хүлээп албаан, бүгү колхозтарда мал чемнеринин балансыны болгаш мал чемнерин чарыгдарынын ай планнарын тургуспаан. Чамдык колхозтарда бар турар мал чемнерин дээрбездэр, энзектеди доорал бээр, үрүмкей кезип бээр, ылырадыр хайнадыр бээр машиналарын ажыглавын турар. Областын колхозтары инек мал кажазаларынын септелгезин — 59,1 хуу, бизаанын—77,3 хуу, хойнуу—78,5 хуу күүсеткен, мал кажазаларынын нити тудуунун планын чүгөл 41,9 хуу күүсеткен.

Мал кыштагладышыкынын белеткенинде четпестерни узуткаар сорулга-биле область Советинин күүсеки комитетинин болгаш ВКП(б) обкомунун бюрозунун доктаатканы болза: Бүгү-ле саваны болгаш мякина

ны ажаап сарааттары-биле шынгы хемчегни дүрген алырын, чүгөл кышкы үлө нитинин малын хандырарынга эвес, харын бүгү-ле үлө малды хандырар элзэн бедик хемчээлди мал чеминин фондузун тургузарын, мал кажазаларынын чаа тудуун болгаш бар кажазаларын септелгезин ийи чеди хонук хууларда доозары-биле тудук бригадаларынын составынга тудук ажылын билдир эки мергежилди колхозчуларын немей киририн областын көдээ ажил-агый эргелелинге, райкүүскомуна болгаш ВКП(б) райкомнарынга дааскан.

Бүгү белеткенин мал чемнерин колхозтар баштаар черлери он хонук хуусаа иштинде бүрүн хүлээп алырын организастаар болгаш ону мал чеди кадалгалар тускай кижилерге, ферма эргелекчилеринге акты өзүгаар хүлээдип бээрин; бо чылдын декабрь 10-га чедир колхоз бүрүзүнге мал чемнеринин балансыны болгаш мал чемнерин чарыгдарынын ай планнарын кылып доозарын; мал чемнерин чарыгдарынын бадалатын ай планын өзүгаар чемнерин чарыгдалынын шын мегезин үргүлчү хынап турарын болгаш ай санында мал чемнеринин барын, база ооң чарыгдалын хынаары-биле колхозтарнын ревизия комиссияларынга боттук дузаны чедирерин областын көдээ ажил-агый эргелелинге, райкүүскомуна болгаш ВКП(б) райкомнарынга дааскан.

Колхозтарнын ферма бүрүзүнге мал чемнерин эки шингээлдиг кылдыр болбаазыралдыр тускай бажынын тургузарын болгаш анаа мал чемнерин болбаазыралдырынга чугула хергелетинер санын машиналарын, чепсегелдерин хандырып бээрин областын көдээ ажил-агый эргелелинге, райкүүскомуна, ВКП(б) райкомнарынга, МТС-тер директорларынга болгаш колхозтар даргаларына хүлээткен.

Кышкы одарларга бөдүүн мал чемнеринин, тараа чемнеринин магадылал курлавырын тургузарынга, малдын сугалын белеткээринге болгаш малдын бодурулге туудуларын кылырынга, ол ышкаш мал ажаап турар колхозчуларга чурттаа бажынын белеткээринге оонда кичээлгеи салырын областын көдээ ажил-агый эргелелинге, райкүүскомуна болгаш ВКП(б) райкомнарынга дааскан.

Мал кыштагладышыкынын эгезинде кыштын чаагай байдалын ажыглап, белеткенин мал чемнерин камнаарын барымдалаш, колхоз бүрүзүнде бүгү-ле чүзүн малдар оларнын доп-дораан чөп таарыштыр организастаарын, оон-биле кады чаа курлавыр одарларын тыварын болгаш анаа артык мал кажазаларын баш удуур тударын дүрген организастаарын райкүүскомуна, ВКП(б) райкомнарынга болгаш колхозтар даргаларына хүлээткен.

Колхозтарга малдын хайгааралын болгаш ооң ажаалганын шын чорудуп, 1951—1952 чылдарын кышкындан малды бүрүн камгалап алырын болгаш малдын продуктулуун бедилери-биле бүгү хемчеглерин алырын, бүгү колхозтарга күш-ажылын кылганын барымдалаар телевири чорударын чеди ап,

даны кылган. Хынакчы механик эш Лемясов машина бурзуунун септелгезин шынарын хынаарын ботандырып турар.

Улуг-Хем районда «Свобода труде» колхоз көдээ ажил-агый машиналарынын септелгезин эки организастап турар. Ажилдан хостуг бүгү машиналарын колхозтун кодаанынче сөөртүп эккелген, оларни хир, доврактан аштап арыгаша, ажилда каапкан үс-биле чагган. Колхозтун баштаар чери час келирин маинай көдээ ажил-агый машиналарынын септелгезин эрте эгелээр, септелгени шыгылгы оран-сава иштиге чорудар деп шиттирилзэн. Ол сорулга-биле дарганнаар чери септел, тускай септелге шылуун тургузуп турар. Дарганнаар чепсек-херекселдерни септел, артык кезектери болгаш септелге материалдарын белеткел турар.

Шагаан-Аргынын машина-трактор станциязы көдээ ажил-агый машиналарынын септелгезин организастаар талазы-биле «Свобода труде» колхозка улуг дузаламчыны көргүзүп турар. Хынакчы механик Марочкин андазыннар, саялаларны септээринин техниктиг негелдизин чогадып кылган. Дарганнаар болгаш эске-даа механиктиг ажилдарын МТС колхозка саат чокка күүсөдип бээрин хүлээген. МТС-тин директор эш Гордей улуг механик эш Грудинин-биле кады совхозка практиктик дузаламчы көргүзөр талазы-биле механиктерин чорудуунун графигин чогадып кылган.

Көдээ ажил-агый машиналарынын

мал ажылынын фермаларында ажилдап турарларга күш-хүннери санап бээрде, малдын продукциязын, денгелин, чап болгаш улуг малдарын баш санын камгалавын барымдалаары областын көдээ ажил-агый эргелелинге, райкүүскомуна болгаш ВКП(б) райкомнарынга дааскан.

Малдын кышкы одарларында турар колхозчуларга улутпур болгаш аш-чөп аймазын барааннаар чедир, калбак хергелдин барааннары-биле хандырылган сандыларын организастаар хемчеглерин алырын облпотребсоюзка, райкүүскомуна, ВКП(б) райкомнарынга хүлээткен.

Кышкы одарларда мал ажаап турар колхозчуларга болгаш тускай эртемнигерге кижиге эмнелгезин талазы-биле дузаламчыны эккилерин, кышкы одарларда малчыннарга чогуур өйүндө эмнелге дузаламчынын чедирери-биле эмнелге ажилдакчыларын чорудуп турарын практикаларын областын кадык камгалаанын килдизинге хүлээткен.

Райкүүскомуна, партия райкомунун, көдээ (суму) Советтеринин, көдээ ажил-агыйнын тускай эртемнигеринин болгаш мурнакчы малчыннарын төлээлеринин кирилгезинде тургустунган комиссиялар колхозтарда малдын кышкы ажаалганын белеткенин хынаалдын 1951 чылдын декабрь 1-де доозарын болгаш хынаалданын түнелин колхоз бүрүзүнге актыга айткан турарын; колхозтарда малдын кышкы ажаалганын белеткел хынаалдын чорудуп турар үлө мал ажылынын бригадаларын хойжулар, инекчилер, чылгычылар болгаш өске-даа ажилдакчылар-биле четчел хандырын; мал кажазаларын дерип септээрин, малдын кышкы турлаанче мал чемнерин сөөртүп белеткээрине болгаш малдын сугалын организастаарын областын көдээ ажил-агый эргелелинге, райкүүскомуна, ВКП(б) райкомнарынга дааскан.

Райкүүскомунары хуралдарында болгаш ВКП(б) райкомнарынын бюрозунга бүгү колхозтарда мал ажылынын ферма эргелекчилерин ай хуусаанын иштинде эде көрүп бадалаарын, мал фермаларында удурулга болгаш бодурулге ажилдарын организастаар айттарылгар дугайында чөвүлө хуралдарын олар-биле кад чорударын, база мал кыштагладышыкынын колхоз бурзуунга чедишкенин чорудары-биле 1951 чылдын декабрь эгезинде мал ажилдакчыларын район чөвүлө хуралдарын эртеринин райкүүскомуна болгаш ВКП(б) райкомнарынга дааскан.

Мал кыштагладышыкынын чоруп турарынын болгаш оон илеретин четпестерин чогуур өйүндө узуткаарынын дугайында районнарын көдээ ажил-агый килдистеринин, көдээ (суму) Советтер удурукчуларын, партия эге организациа секретарылеринин, колхозтар даргаларынын, зооветучастоктар болгаш пункттар эргелекчилеринин отчеттары үргүлчү дынап турарын райкүүскомуна болгаш ВКП(б) райкомнарынга область Советинин күүскому болгаш ВКП(б) обкомунун бюрозу дааскан.

Чөөн-Хемчик районун колхозтары көдээ ажил-агый машиналарынын септелгезин кончуг багай организастап турар. Сталин аттыг, «Арыг-Бажи» болгаш өске-даа көдээ ажил-агый артельдери көдээ ажил-агый машиналарынын септелгезин чазын апрель, май айларда чорудар деп шиттирилеп турар. Ол болза, септелгени саадаар болгаш он шынарын куудулары чугаажок.

1952 чылда көдээ ажил-агый бодурулгезин улам күчүлүп көдүрүшкүнү чедили алдынган турар ужурул. Ол болза, МТС-теринин болгаш колхозтарнын мурунда улуг сорулгаларын салып турар.

МТС-теринин машина-трактор паркларынын база колхозтарнын машина паркларынын септелгезин чогуур өйүндө эки шынарлыг чорудары болза, 1952 чылда хову ажилдарын чедишкенин чорударынын шиттирлиг чүдү болуп.

П. АМБРОСОВ.

ПОЛИТШКОЛАЛАРНЫҢ ПРОПАГАНДИСТЕРИНГЕ ДУЗАЛАМЧЫ

Совет Эвилели — тайбының, демократияның болгаш социализмнің чөленгичи

Кичээлдерин соругазы. «Совет Эвилели — тайбының, демократияның болгаш социализмнің чөленгичи» деп теманы өөренири болза, тайбының шиптирлеп болгаш ылап камгалакчызы, улустарың хосталганың болгаш хамаарышпас чоруунуң туруштуг демиселчизин, демократтың лагериниң кол удуртукчу күжү болур Совет Эвилелиниң канчаарда аажок удуун дыңнакчыларга көргүзери болур.

Бо теманы өөренигиниң түнелинде дыңнакчылар болза, АКШ болгаш Англия баштаан империалисттик лагер агрессияның белеткелден агрессияны кысып үндүренинде шилчээр үде, Совет Эвилели болза, быжык болгаш үр уениң тайбының тук тудукчу болушаан, америк империалисттерниң агресси планнарынга уdur идепкейлиг болгаш ылап демисежи, улустарың аразында тайбың кады ажылдажылганы камгалап турар деп быжык биллип алыр уjurлуг.

Теманы өөренири болза, большевик партияның удуртулгазы-биле, улуг Сталинның башталгазы-биле тайбың, демократия болгаш социализм дээр демиселге бүгү чурттарның депшилгели күштерин болун дескинди сыйры катыштырган бистиң социалисттик Төрүн чуртувусу дээр патриотич чоргараланышкының сагыш-бодалын дыңнакчыларга улам-на быжыклар.

Өөредилге шагың хуваары. «Совет Эвилели — тайбының, демократияның болгаш социализмнің чөленгичи» деп теманы өөрениринге өөредилге планың өзугаар 10 шактарны берип турар. Ол шактарны мынчаар хуваарың сүмелээр:

1. Дайын сөөлүндеги делегейде ийи лагерлер — 2 шак.

2. АКШ тың империалисттер — улустарың тайбының, хосталганың болгаш хамаарышпас чоруунуң каржы дайыңнары — 2 шак.

3. Совет Эвилели — демократтың лагериниң кол удуртукчу күжү — 4 шак.

4. Тайбының, демократияның болгаш социализмнің күштери өзүп быжыгып турар — 2 шак.

Пропагандистин чугаазы. «Дайын сөөлүндеги делегейде ийи лагерлер» деп бөлүктүн талазы-биле чугааны мындай чижектик план-биле чорудуп болур:

1. Америк-англи империалисттерниң бужар-бак планирарың делегейниң ийи дугаар дайыңныга буурап дүшкени.

2. Фашизмниң катышкан күштерин чылча-шаварыңа Совет Эвилелиниң төөгүлүгү улуг алдар-хаваязы.

3. Делегейниң ийи дугаар дайының түнелинде капитализмниң кошканы болгаш социализмниң күштелгени.

4. Империалисттик болгаш демократтың ийи лагерлерниң тыылганы.

Пропагандист чугааны делегейниң ийи дугаар дайының түнелинде болган улустар арызындагы байдалда кол-кол өскерлишиңниң характеристиканың эгелээр. Делегейни ийи дугаар дайының эн чугула түнели болза, империализмге уdur демократтың лагериниң күштелгени болгаш демократияга уdur империалисттик лагериниң кошканы болур деп, ол айтыр.

Делегейни ийи дугаар дайың гитлерлик Германияның болгаш империалисттик Японияның дузазы-биле СССР-ни чок кылырын, азы оода-чадаарда кошкандырын, ол ышкап бүгү-делегейниң демократтың шимчээшкенин базарың кордап турган АКШ-тын, Англияның империалисттериниң бодап турганы ышкап эвес мырыңай сыр өске хевирлиг доозулган. Бүгү делегей реакцияның планирарыңдан болгаш кордаларыңдан сыр өскээр бистиң социализмниң улуг Төрүн чуртувусу бүгү делегейге төөгүдү тилелгени чедип ап, дайыңдан улам-на быжык болгаш күчүлүг болуп үнген.

Совет Эвилелиниң бүгү делегей уjur-дузазы болгаш ат-алдары хемчээл чокка өскөн. «Совет Эвилелиниң киржилгези чокка ийикпе азы бистиң Төрүн чуртувустун үнүн дыңнавайн тургаш, ап улустар аразында харылзааларың шынгы айтырыларың шиптирлеп болбас. Эш Сталинниң киржилгези улустар аразында нарын айтырылар чедишкениң шиптирлеениң эн эки магальдалы деп санадып турар» (В. М. Молотов. Даштыкы политикаың айтырылары. Курполитиздат. 1948 чыл, арын 24—25).

Совет Эвилелиниң гитлерлик Германияны болгаш империалисттик Японияны ашкан төөгүлүгү улуг тилелгези, СССР-ниң экономика болгаш шериг күчү-шудалымы быжыкканы, оон бүгү делегей ат-алдарың өскени болза, делегейни ийи дугаар дайының түнелинде ийи систе-

маларың аразында күштерин харылзаазында болдунган өскерлишиңниң кол чылдаганы болган.

Гитлерлик Германияны болгаш империалисттик Японияны чылча-шаварыңа СССР кол ролду ойнаан деп пропагандист чугаалаар. Бо чорук империализмнің бүгү системаларыңа согушкун болган. Дайыңга аштырышкының түнелинде Германия, Япония болгаш Италия империалисттик «улуг» күрүлдериниң саныңдан үнгенер. Англияның күчүлүгү турганы дайының түнелинде кызырылган. Бо бүгү болза, империализмнің бүгү делегей системаның кошканы болур.

Совет Эвилели Төп болгаш Мурчуу-Чөөн Европаның чурттарың гитлерлик дарлалдан хостаан, оларны америк-англи империалисттерниң эжелдеринден чайлаткан. Ол чурттарың улустары боттарың помешиктериниң болгаш капиталисттерниң дарлалын бодунун эгинеринден ап оотааннар, эрге-чагырганы боттарың холдарыңа алганнар болгаш улус демократияны күрүлдерин тургусканнар. Демократтың Герман республиканы тургусканы — Европаның төөгүңгө чаа арыны ажиткан деп пропагандист айтыр.

Кыдаттың национал-хосталгалы шимчээшкени тилелгези болза, Октябрь революцияның соонда делегей империализмнің бүгү системаның чаа күштүгү согушкун болган. Кыдаттың Улустун хосталга армиязы америк империализмнің эки чыгелгези гоминданын хөй миллион армиязың долдузу-биле чылча-шапкан. Ажылчын аңгыга болгаш оон дайыңчы коммунисттик авангардыңга баштапкан, Кыдаттың улус массалары реакциялык гоминданчы өзүну дүжүр октаан. Эрге-чагырганы бодунун холуңа алгаш кыдат улус болза, Кыдатты бодунун колониязы болдуарың кордап турган америк империалисттерниң дээрбениң планың тура тырткан. Кыдат улус болза, чагыс-ай, хамаарышпас, демократтың Кыдатты тургускан. Ам чуртта улуг демократтың чаартылгалары боттадырып турар.

Делегейни ийи дугаар дайының Совет Эвилелиниң тилээни болза, Улус-Демократтың Корея Республиканы тургузарыңа шиптирлеп уjur-дузалык болган. Кореяны кулдарың дээр халдаан америк империализмнің чепсектик күштеринге уdur ол республиканың улусу кыдат эки-турачылар-биле кады бодунун национал катыжышкыны болгаш хамаарышпас чоруу дээр мадырлыг тулчуп турарлар.

Делегейни ийи дугаар дайының чугула политиктиң түнелдериниң бирээзи болза, бүгү капиталисттик чурттарда ажылчын болгаш демократты шимчээшкенин өзүп, быжыкканы, база империалисттик дарлалга уdur бодунун национал-хосталгазы дээр колония болгаш хамаарылгалы чурттарың улустарың демиселиниң калбарганы болур.

Оон соонда ийи лагерлерниң — империалисттик болгаш демократтың лагерлерниң тыылганың дугайың чугаалаарың киреш, пропагандист болза, оларның үндезин удурланышканың тайылбырларын ооза кичэнгейни салбышаан, лагер бүрүзүнүн характеристиканың бээр.

Дайының үзүнде-ле антигитлерлик коалицияның кол киржилкчери, бир талазында СССР, өске талазында АКШ болгаш Англия дайының сорулгаларың болгаш дайың сөөлүндеги тайбың тургузушкунун сорулга бодалдарың аңгы-аңгы биллип турганнар. АКШ-тын болгаш Англияның чагырыкчы бөлүктери даштыкы рыноктарга бодунун байдалың быжыглаар, чиг-эт үнер чаа дестерни, стратегтиң чаа баазаларың эжелеп алыр болгаш бодунун экономика, политика болгаш шериг контролун бодунурың-биле хөй саның күрүлдерге непертерид дээр, дайының ажылгаарың оралдашканнар.

АКШ-тын болгаш Англияны империалисттик бөлүктери гитлерлик Германияны болгаш империалисттик Японияны дайың талазы-биле бүрүн чылча-шаварың мырыңай күзөвейи турганнар. Оларны делегей рыногунда үндүр кызар хире хемчегил кылдыр чүгө оларның чамдык кошканың чедип алырын бодап турганнар. Дайын сөөлүнде чарлаан хөй саның фактыларың, документиң санырның херечилеп турары болза, АКШ-тын болгаш Англияны империалисттер гитлерлик Германияны долу чылча-шавышкында тынын алыр, оон чагыртыргай байдалдыг чурт кылдыр артыргай камгалаарың болгаш оон СССР-ге уdur шалпыккан күш кылдыр оон ынай ажылгаарың оралдажып турганнар. АКШ-тын болгаш Англияны империалисттериниң чорудуп турары Германияны катап чыгелгезиң чан-

гы политиказы бо чүлүгү долдузу-биле бадтыкп турар.

АКШ-тын болгаш Англияның реакциялык бөлүктери дайының үзүнде СССР-ге хамаарыштыр өскерликчи политикаың чорудуп турганнар. Олар СССР-ни кошкандырын, чилчин үзериң чедип алыр деп турганнар. Ынчанга АКШ болгаш Англия Германияга уdur делегейниң ийи дугаар дайының кол-кол фронттарыңа шеригниң кайы-бир шынгы киржилгезин херек кырыңга кылбай турганнар. Олар Барын Европага ийи дугаар фронтуну ажыдарың өжөгээр саададып турганнар. Олар болза, дайының түнелинде СССР ийи дугаар чегерин күрүнези болуп кудулаар, аңаа олар боттарың контролун тургузуп бодунун кордап турганнар.

АКШ-тын болгаш Англияның чагырыкчы бөлүктери арткан күрүлдерин тергиндеп чагырганы АКШ-ка болгаш Англияга хандырып бээр, дайының шак ыңдыг негелделерин дайылдажып турган күрүлдерге албадап дөгээр кылдыр дайыны доорзы күзеп турганнар.

Дайының сорулга-бодалгазы болгаш дайың сөөлүндеги тайбың тургузушкунун сорулгалары Совет Эвилели оон өскээр биллип турган. СССР болза, Германияны болгаш Японияны империалисттерин чылча-шавар дээр, фашизмниң узуткаар дээр немц-фашисттик эжелекчилерден хостаткан чурттарга демократтың корумчурумдары доктаалдыр дээр, дайың сөөлүнде уениң тайбың дээр демисежи турган. «Сорулга болза, дайының чүгө удуп алыры эвес, харын бир эвес кезезде эвес-даа болза, бети дээрле-ле элзэн үр уениң дургузуңда чаа агрессияны болгаш чаа дайының үнүп келирин болдурбас кылыры болуп турар» деп 1944 чылда эш Сталин чугаалаан. (И. В. Сталин — «Совет Эвилелиниң Ада-чурттуң Улуг дайының дугайында» арын 165—166).

Дайының сорулгаларында болгаш дайың сөөлүндеги тайбың тургузушкунун планирарында ол ылгал болза, дайың сөөлүнде ийи аңгы лагерлерге таарыштыр делегей политикаыңда ийи удурланышкың шугумдарың тыптырыңа экжелген.

Империалисттик лагериниң характеристиканың улустарың кулдарың оралдажып турар империалисттик чурт болуп деп тайылбырлар.

АКШ-тын эвилелчизин — Англияны, ол ышкап империалисттик лагериниң өске-даа киржилкчилериниң характеристиканың пропагандист болза, АКШ-ты дескинди оларның катышканың кол чылдаганы дээр, ол чурттарың реакциялык чагырыкчы бөлүктериниң социализм чуртуу — СССР-ни калчаалыг көөр хөөн чок чоруу, боттарың чурттарың депшилгели күштеринге уdur бужар араатанзыг чоруу, демократтың лагериниң мурунуга коргуп сүртээр чоруу болур деп чүвени демделгээр чугула.

Империалисттик лагериниң кол сорулга-бодалгазы болза, империализмни быжыглаары, Совет Эвилели болгаш улус-демократияны чурттарың уdur чаа дайының белеткээр, капиталисттик чурттарың иштинде ажылчыннарның революстук демиселин базары, дарлалган улустарың национал-хосталгалы шимчээшкенин базары, социализмге болгаш демократияга уdur демисежи, реакциялык, демократка уdur фактирлерик өзү-чурумдарың даштыкы болгаш ажылчы чонун амыдыралдыг эрге-ажыктарыңча шаап-халдаары болур.

Империалисттик лагерге уdur демократтың лагер туруп турар. Социалисттик улуг күрүне — Совет Эвилели демократтың лагериниң кол күжү болуп турар. Демократтың лагерге Кыдат Улус Республика, Болгария, Чехословакия, Польша, Румыния, Венгрия, Албания, Кореяны Улус-Демократтың Республиказы, Моол Арат Република, Германияны Демократтың Республиказы кирип турарлар. Вьетнамны Демократтың Республиказы аңаа хандыгып турар. Ол чурттары пропагандист картадан көргүзөр.

Капиталисттик чурттарда ажылчын болгаш демократтың шимчээшкенин терип демократтың лагер дөткөп турар.

Демократтың лагериниң сорулга-бодалгалары депшилгели, олар бүгү делегейниң калбак улус массаларың эрге-ажыктарың илередип турарлар дээр дугайында тодаргай билишкениң дыңнакчыларга артың дээр оралдажыр.

Демократтың лагериниң сорулга-бодалгалары депшилгели, олар бүгү делегейниң калбак улус массаларың эрге-ажыктарың илередип турарлар дээр дугайында тодаргай билишкениң дыңнакчыларга артың дээр оралдажыр.

Демократтың лагериниң сорулга-бодалгалары депшилгели, олар бүгү делегейниң калбак улус массаларың эрге-ажыктарың илередип турарлар дээр дугайында тодаргай билишкениң дыңнакчыларга артың дээр оралдажыр.

Демократтың лагериниң сорулга-бодалгалары депшилгели, олар бүгү делегейниң калбак улус массаларың эрге-ажыктарың илередип турарлар дээр дугайында тодаргай билишкениң дыңнакчыларга артың дээр оралдажыр.

Демократтың лагериниң сорулга-бодалгалары депшилгели, олар бүгү делегейниң калбак улус массаларың эрге-ажыктарың илередип турарлар дээр дугайында тодаргай билишкениң дыңнакчыларга артың дээр оралдажыр.

Демократтың лагериниң сорулга-бодалгалары депшилгели, олар бүгү делегейниң калбак улус массаларың эрге-ажыктарың илередип турарлар дээр дугайында тодаргай билишкениң дыңнакчыларга артың дээр оралдажыр.

Демократтың лагериниң сорулга-бодалгалары депшилгели, олар бүгү делегейниң калбак улус массаларың эрге-ажыктарың илередип турарлар дээр дугайында тодаргай билишкениң дыңнакчыларга артың дээр оралдажыр.

Демократтың лагериниң сорулга-бодалгалары депшилгели, олар бүгү делегейниң калбак улус массаларың эрге-ажыктарың илередип турарлар дээр дугайында тодаргай билишкениң дыңнакчыларга артың дээр оралдажыр.

Демократтың лагериниң сорулга-бодалгалары депшилгели, олар бүгү делегейниң калбак улус массаларың эрге-ажыктарың илередип турарлар дээр дугайында тодаргай билишкениң дыңнакчыларга артың дээр оралдажыр.

Демократтың лагериниң сорулга-бодалгалары депшилгели, олар бүгү делегейниң калбак улус массаларың эрге-ажыктарың илередип турарлар дээр дугайында тодаргай билишкениң дыңнакчыларга артың дээр оралдажыр.

Демократтың лагериниң сорулга-бодалгалары депшилгели, олар бүгү делегейниң калбак улус массаларың эрге-ажыктарың илередип турарлар дээр дугайында тодаргай билишкениң дыңнакчыларга артың дээр оралдажыр.

Демократтың лагериниң сорулга-бодалгалары депшилгели, олар бүгү делегейниң калбак улус массаларың эрге-ажыктарың илередип турарлар дээр дугайында тодаргай билишкениң дыңнакчыларга артың дээр оралдажыр.

Демократтың лагериниң сорулга-бодалгалары депшилгели, олар бүгү делегейниң калбак улус массаларың эрге-ажыктарың илередип турарлар дээр дугайында тодаргай билишкениң дыңнакчыларга артың дээр оралдажыр.

Демократтың лагериниң сорулга-бодалгалары депшилгели, олар бүгү делегейниң калбак улус массаларың эрге-ажыктарың илередип турарлар дээр дугайында тодаргай билишкениң дыңнакчыларга артың дээр оралдажыр.

Демократтың лагериниң сорулга-бодалгалары депшилгели, олар бүгү делегейниң калбак улус массаларың эрге-ажыктарың илередип турарлар дээр дугайында тодаргай билишкениң дыңнакчыларга артың дээр оралдажыр.

Демократтың лагериниң сорулга-бодалгалары депшилгели, олар бүгү делегейниң калбак улус массаларың эрге-ажыктарың илередип турарлар дээр дугайында тодаргай билишкениң дыңнакчыларга артың дээр оралдажыр.

болгаш оларның чалчаларың Кореяга халдааны. Корея улустун болгаш Кыдат эки-турачыларың мадырлыг демисея.

4. Барын социалисттер — империалисттерниң агентилери.

5. Титонун фашисттик бөлүү америк империалисттерин албанында.

6. Империалисттик чурттарың аразында чөрүлдээрниң чидигленгени.

7. Дайын белеткелчи болгаш ажылчы чонун амыдырал эрге-ажыктарың шавышкының политикаыңга уdur капиталисттик чурттарың калбак улус массаларың хөөн чокталышкының болгаш удурланышкының өзүлдөзи.

Теманың бо бөлүүнүң талазы-биле кичээлдерге белеткенип тургаш пропагандист болза, 1948 чылдын октябрь 29-та «Правда» солуга парлаан эш И. В. Сталинниң «Правданың» корреспондентизиниң айтырыңа харыларың, 1951 чылдын февраль 17-де «Правда» солуга парлаан, эш И. В. Сталинниң «Правданың» корреспондентизиниң беседазың, Октябрьниң социалисттик Улуг революцияның үжөн чыл ою» деп В. М. Молотовтун илеткелин, «Октябрьниң социалисттик Улуг революцияның 32 чыл ою» деп Г. М. Маленковтун илеткелин, 1948 чылдын июньда болган коммунисттик партияларың Информация бюрозунун чөвүлөт хуралының дугайында Дыннадыгы, 1949 чылдын ноябрьда Венгрияга болган коммунисттик партияларың Информация бюрозунун чөвүлөт хуралының резолюцияларың өөренир. Америк империалисттер эжелекчи политикаың кезеде чорудуп келгенер дээр айтырың чугааны эгелээр чоруу. Ол политикаың сорулга-бодалгалары америк монополиялар тодаралып турарлар, оларны төлээр АКШ-тын күрүне аппаратың башкарып турарлар ийикпе, азы контролдуу турарлар.

«Правданың» корреспондентизиниң беседазыңга эш Сталинниң бо сөстөрүн пропаганда сагандырар: «... Американы Катышкан Штаттарында, Англияда база ол ышкап Францияда-даа чаа дайыны күзеп турар агресси күштер бар. Артык кончаалар тып алырда, өске чурттарың былаан дээрбездээр оларга дайын херек. Ол дээрге — дайыны канчаар-даа аажок улуг кончаалар берип турар, орулганы чүлү-дир деп көрүп турар, миллиардлер болгаш миллионерлер-дир» (1951 чылдын февраль 17-де үнген «Правда»).

Американы империалисттер делегейни ийи дугаар дайының чылдарында-ла дайын сөөлүндеги бодунун эжелелдериниң, дээрбездешкениниң политикаыңның планың чогаатканнар. Ында дайылдажып турган чурттарың экономика талазы-биле кошкар чоруун оларны дарлаарыңга ажыглаар деп олар бодап турганнар. АКШ-тын империалисттик политикаыңның чепсектери болза, «Маршаллдын планы», Сонгу эвилели, Сонгу Атлантик блогу, «Шуманның планы» болур. Ол бүгү планирарың болгаш эвилелдерин дузазы-биле америк империалисттер Барын Европаның чурттарың экономика болгаш политика талазы-биле хамаарышпас чоруун бүрүн казыыр болгаш оларны бодунун колониязы болдуарың бодап турарлар.

Бодунун делегей империязың тургузарың оралдажып турар америк империалисттерниң кем-буруулук планирары гитлержилерин болгаш япон империалисттерин калчаалы планирарың ыракта ажып турар.

«Америк монополисттерниң логикаы» мырыңай бөдүүн. Бир эвес оларны хавы доллар-биле долдур дыгыткан болза, Американы Катышкан Штаттары бүгү кичи төрелгениң «азыракчылары» апарлар болгаш бүгү делегейниң удуртулгазың эжелеп алырыңа барык-ла чедер деп бодап турарлар. Ол «логикага» дүшүрүр эрге туткан америк бөлүктөрүн дайын сөөлүндеги бүгү агрессиң политикаың калбарып турар» (1950 чылдын март 9-та Москва хоорайың Ленинград аттыг сонгулда округунун сонгукчуларың хуралыңга эш Маленковтун чугаазы).

Америк империализмнің кем-буруулары барын социалисттерниң сатыныкчы ролунун дугайың чугаага көргүзөр херек. Демократияны эңчээ-биле болгаш социалисттер сөстөр-биле чаштынып алгаш, барын социалисттер ажылчын аңгының хүрээлениңе сандараашкың болдуарың, оон медерелин хораннаарың оралдажып турарлар. Демократтың лагериниң өжөөннүң дайыңнары — барын социалисттер болза, боттары-

ның бүгү күженишкенини делегейни чаа дайының белеткээрине болгаш кысырыңча угландырып турарлар. Шпионнарны болгаш проваторларны чыжы, америк-англи дайың кысыкчыларың чепсээ болур, интернационал деп адаар чүвени оларны тургузуп алганы бо дугайында херечилеп турар.

Пропагандист болза, америк империализмнің Балканнарда илчирбелги ыттары, даштыкы разведканың бужар хөлзеленикчи Титонун фашисттик бөлүктөрине уdur кээргел чок демисел чүгө эргежок чугула болуп турарың дыңнакчыларга чугаалаар. Титонун фашисттик бөлүү империалисттерниң дээрбечи лагеринде шуут кирген. Дайың кысыкчыларың планирарында аңаа тодаргай ролды берген. Титочулар болза, улус демократиязының чурттарыңга уdur америк агрессияның чепсээ болуп турарлар. Титонун фашисттик бөлүүнүгө уdur Югославияның улустарың килеңчээшкениниң өзүлдөзи болгаш хосталгалыг демиселиниң күштелишкениниң дугайында чугаага материалдарың пропагандист «Правда» болгаш «Быжык тайбың» дээр, улус демократиязы» дээр деп солуннардан тып ап болур.

Пропагандист империализмнің лагеринде чөрүлдээрниң дугайың чугаалааш, садыг-саарылга, чиг-эт үнер төстер, капитал салышкынының черлери дээр империалисттик чурттарың аразында демисел болза, капитализмнің хөгжүлдөзүң хойдузу болур деп дыңнакчыларга сагандырар. Делегейни ийи дугаар дайының түнелинде делгиир-рыноктар айтырың капиталисттик чурттарга улам чидигленген. Чугааны бо кезеңне рыноктар дээр демиселге АКШ биле Англияны, Англия биле Барын Германияның аразында демисел дугайында фактыларың көргүссө чоруу, Европада, Латин Америкада, Азияда, Африкада болгаш Чоокку Чөөн-чүк чурттарында: Сирияда, Турцияда, Иранда болгаш Англияның аразында чөрүлдээрниң көргүзөр. Ындыг материалдарың пропаганда болза бистиң парлагавыстан тып ап болур.

Рыноктар дээр, хамаарылганың савдырлары дээр англи-америк чөрүлдээр болгаш демисел сөөлү үдеу кештелген. Чижээ, АКШ болза, Чоокку Чөөн-чүктүн чурттарында — Ирандан, Ирактан, Египеттен болгаш өске-даа чурттардан англичарны кызып үндүрерин бодап турар. Чоокку Чөөн-чүктүн чурттарың америк империалисттер болза, баараннар саарылгазың калбак делгири кылдыр, стратегтиң чугула быжыгланышкыны кылдыр, үнелиг чиг-эттиң, хамыктың мурунда нефтиниң улуг төвү кылдыр ажыглаарың сонуургап турарлар.

«Шуманның планың» хүлээп алган чорук болза, АКШ биле Англияны аразында чөрүлдээрниң база күштөлдирген. «Шуманның планың» өзугаар Барын Европтун алды чурттарың аар үлетпүрүн катыштырганы болза, Англияны аар үлетпүрүндөн күштүгү, база оон продукцияң Англияның продукциязыңдан өрттээ чик. «Шуманның планың» хүлээп алганы Англияның экономика туруштарыңа согушкун болуп, даштыкы садыга оон байдалың баксыраандыг турар. Империалисттик чурттарың аразында чөрүлдээрниң чидигленешкени капиталисттик лагериниң позицияны кошкодап турар.

Капиталисттик чурттарың иштинде байдалдыг чидигленгениң дугайында чугаага өөредилге номуңун (117—120 арыннарында) материалдык база капиталисттик лагериниң чурттарында калбак улус массаларың материалдык байдалың баксырааның (ажыл чок болур чоруктун өзүлдөзи, чонун садып алычы шимчээшкени, ажил төлөлдөрүң кудулааның, үндүрүлгелерниң өскөнү, эргежок чугула херегел бараннарыңа өртөктиң улгатканы) дугайында херечилеп турар фактыларың солуннардан болгаш журналдардан ажыглаарың сүмелээр.

Моон адаанда саннарны база ажылгап болур. 1947 чылдан 1951 чылга чедир Барын Европа чурттарында ажил чоктарың саны — Австрияда 7 ажил катал, Бельгияда — 3 ажил катал, Италияда — 1,5 катал, Барын Германияда — 3,5 катал улгаткан.

(Уланчымы даразында үнер).

